

Чи легко палац зруйнувати?

Оксана Дудар
Віктор Дудар

Мокрі стіни, дірявий клейончастий дах, двір, схожий на поле військових маневрів, єдиною "окрасою" якого є присипаний снігом трактор — такі наслідки реставраційних робіт у Жовківському замку — колись одному з найпишніших палаців України.

Сушити стіни доведеться роками. Жовква не один рік намагається стати туристичною меккою. Туристів тут справді не бракує, ось тільки рідко вони затримуються довше, ніж на день. Адже, щоб оглянути руїни, нехай і дуже мальовничі, більше часу не знадобиться. І чи не в найжалюгіднішому стані (якщо не зважати на унікальну синагогу XVII століття) є Жовківський замок, закладений 1594 року засновником міста, коронним гетьманом і великим канцлером Станіславом Жолкевським.

І лише підготовка до святкування 400-річчя надання Жовкви Магдебурзького права дала палацу другий шанс. Стаханівськими темпами звели п'ятиповерхівку, куди швидко переселили людей, які мали в палаці... квартири. Знайшли місце й для школи, й для більшості інших установ, що тут "квартирували". Дехто, звісно, залишився, та поспішати їм нікуди, адже затіяні реставраційні роботи, схоже, затягнуться ще надовго.

Нині в замку міститься Державний історико-архітектурний заповідник. Тож біля центрального входу туристів зустрічає інформаційний щит, згідно з яким кожен охочий може оглянути внутрішній двір за символічну ціну в одну гривню (все інше реставрується).

Ті, хто спокуситься на таку атракцію, зможе помилуватися тільки ровами до поясу.

Єдине пристойне місце Жовківського замку — фасад, який виходить на середмістя. Його підрихтували до річниці надання місту Магдебурзького права. Якщо ж піти за периметром — облуплені стіни, напівзруйнована вежа, провалене перекриття, а під ногами — порожні пляшки і брудне сміття.

Звісно, можна було б усе списати на брак фінансування. Та насправді гроші на реставрацію виділили, ось тільки із самими роботами і співпрацею між замовниками, виконавцями і проектантами щось ніяк не складеться. Тендер

на заміну даху ще 2008 року виграла волинська фірма "Нова Аркада". На два роки запланували два етапи робіт – спершу мали звести крокви, нашити дошки та зробити тимчасове покриття з плівки, а потім, до кінця 2009 року, мідний дах. Нині на вулиці вже 2010-й, а замість мідного даху – руберойд та плівка, продерта місцями під вагою снігу.

Коли зняли старий дах, почали бетонувати перекриття, хоча це планували робити тільки наступного року, коли корпус уже мав стояти під новим дахом. Зрештою, рік видався щедрим на опади, а плівка, зрозуміло, не змогла захистити приміщення від вологи. Тонни води потрапили у пазухи склепін між першим і другим поверхами. Аби просушити їх, знадобляться роки і сотні тисяч

гривень. Тож про реставрацію інтер'єрів годі й мріяти.

Завдали шкоди замку і проєктанти, які вирішили дерев'яні перекриття замінити металевими.

Вага змінилася приблизно на 50 тонн. Стіна такого навантаження не витримала і тріснула. Підрядник, який опікується не одним замком, до реставраційних робіт залучив найманих робітників, які слова "реставрація", здається, ніколи й не чули.

Працювали за радянським принципом – що державне, то не моє. Штукатурили і мурували взимку, і все штукатурене і намуроване відразу ж відпадало. Тендерні гроші освоїли, а там хоч потоп, до того ж у прямому значенні – приміщення замку вже двічі заливало. Спершу постраждав музей у палацовому корпусі, а нещодавно залило кухонний корпус.

"У жовтні 2008 року розібрали перекриття, – розповіла Софія Каськун, директор музею "Жовківський замок". – Дощ восени, сніг узимку – і 9 березня минулого року в нас у музеї вже потекло. А коли пішли липневі дощі, то всередині падав такий самий рясний дощ, як і на вулиці. На другому поверсі утворився акваріум. Тепер у пазухах склепін досі стоїть вода. Музей переїхав в інше приміщення замку, де пічок не-

Невеличкий екскурс у минуле

За свою історію у понад чотири сотні років замок не раз переходив із рук у руки, його гостями були високопоставлені особи – королі, послі. Найбільших змін споруда зазнала за часів, коли стала королівською резиденцією Яна III Собеського і центром суспільного життя тодішньої Польщі. Шатри багит покрили тоді позолоченою мідною бляхою, з'явилися нові яруси, а вікна стали значно більшими. Саме у Жовківському замку Яна III Собеського вітали з перемогою над турками під Віднем.

Нинішній вигляд замку мало нагадує середньовічну твердиню: зникли колони, арки, скульптури (на фасаді замку були статуї перших чотирьох власників – Жолкевських, Давидовичів, Собеських та Радзивіллів). І, звісно, рови – подекуди у 17 метрів завширшки. 1706-1707-го, у часи Північної війни, Жовківський замок перетворився на ставку російського царя Петра I. Як вважають історики, саме тут був розроблений план перемоги над шведами.

Сумні часи для Жовківського замку почалися з XIX століття, коли 1887 року його на аукціоні купив Артур Глодовський. Новий власник почав розбирати твердиню на будматеріали. Саме тоді зникли статуї чотирьох власників, парадні сходи, каплиця і західна вежа, а в самому замку оселилися уряд міста й повіту і гімназія.

А 1915 року російські війська спалили замок. Після тривалої відбудови він надовго втратив свою колишню могутність і красу. За радянських часів тут містилися школа, суд, прокуратура. А велика кількість колишніх панських покоїв перетворилася на помешкання для пересічних мешканців Жовкви.